

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічної та соціальної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
з навчальної роботи

«11» вересня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РЕГІОНАЛЬНІ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

для здобувачів освітньо-наукового ступеню
Доктор філософії

галузь знань: **10 Природничі науки**
спеціальність: **106 Географія**
рівень вищої освіти: **третій (освітньо-науковий)**
освітня програма: **Географія**
вид дисципліни **вибіркова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2020/2021
Період навчання	2 рік
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	екзамен

Викладачі:

Провотар Наталія Іванівна, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, доцент

Пасько Володимир Феодосійович, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, доцент

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
підпис ПІБ

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
підпис ПІБ

КИЇВ – 2020

Розробники:

Провотар Наталія Іванівна, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, доцент

Пасько Володимир Феодосійович, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, доцент

ЗАТВЕРДЖЕНО

«27» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

 проф. Мезенцев К. В.

Протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол №5 від «11» вересня 2020 року

Голова науково-методичної комісії проф. Запотоцький С.П.

« 11 » вересня 2020 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – вивчення теоретичних та методологічних положень регіональних суспільно-географічних досліджень на макро-, мезо- та мікрорівні, формування навичок ідентифікації та визначення напрямів вирішення комплексних соціально-економічних проблем регіонального розвитку на різних рівнях.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знання теоретичних основ суспільної географії та регіоналістики.
2. Вміння аналізувати причин та наслідки економічних, соціальних та екологічних проблем у регіонах різного масштабу.
3. Володіння методами просторового аналізу (порівняльно-географічним, порівняльно-статистичним, картографічним, індексним, рангів, кореляційного аналізу, кластерного аналізу, групування, типізації, SWOT аналізу).

3. Анотація навчальної дисципліни: Дана навчальна дисципліна присвячена вивченню теоретичних та методологічних положень регіональних суспільно-географічних досліджень на макро-, мезо- та мікрорівні, що здійснюються на теоретико-методологічних засадах сучасних теорій та концепцій суспільної географії з використанням кількісних та якісних методів суспільно-географічних досліджень. Вона висвітлює питання теоретичних та методичних засад регіональних суспільно-географічних досліджень. Вивчення даної дисципліни дає можливість оволодіти сучасними методами регіональних суспільно-географічних досліджень; здобути вміння проводити комплексні регіональні суспільно-географічні дослідження в просторово-часових координатах, виконувати експертну оцінку регіональних соціальних та економічних процесів, оцінювати сучасні трансформації в розвитку регіонів.

4. Завдання вивчення дисципліни полягає у тому, щоб здобувачі оволоділи знаннями сучасних теорій та методичних основ регіональних суспільно-географічних досліджень макро-, мезо- та мікрорівнів; концептуальних основ аналізу соціальних та економічних процесів в регіональних суспільно-географічних дослідженнях; навичками ідентифікації комплексних соціально-економічних проблем регіонального розвитку та визначення напрямів їх вирішення на різних ієрархічних рівнях; навичками оцінки сучасних трансформацій в розвитку регіонів з використанням методів регіональних суспільно-географічних досліджень.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	сучасні теорії та концепції	лекція	виконання	до 40%

	регіональних суспільно-географічних досліджень		<i>творчих аналітично-дослідницьких робіт, презентація, іспит</i>	
1.2	чинники регіонального розвитку, індикатори регіонального розвитку	<i>лекція, аналітична робота</i>		
1.3	кількісні і якісні методи регіональних суспільно-географічних досліджень	<i>лекція, практичне заняття</i>		
1.4	концептуальні основи економічних процесів в регіональних суспільно-географічних дослідженнях	<i>лекція, аналітична робота</i>		
1.5	концептуальні основи соціальних процесів в регіональних суспільно-географічних дослідженнях	<i>лекція, аналітична робота</i>		
2.1	проводити аналіз наукових джерел з регіоналістики та формулювати робочі гіпотези досліджуваної проблеми	<i>аналітична робота</i>	<i>виконання творчих аналітично-дослідницьких робіт, презентація, іспит</i>	до 40%
2.2	збирати, опрацьовувати, критично аналізувати та здійснювати інтерпретацію даних щодо індикаторів різних процесів в регіональних суспільно-географічних дослідженнях	<i>практичне заняття, аналітична робота</i>		
2.3	виділяти регіони за особливостями поєднання різних соціально-економічних проблем, оцінювати гостроту їх прояву та передбачати наслідки	<i>аналітична робота</i>		
2.4	використовувати сучасні кількісні і якісні методи регіональних суспільно-географічних досліджень	<i>практичне заняття, аналітична робота</i>		
2.5	виконувати експертну оцінку соціально-економічних процесів в регіонах, оцінювати сучасні трансформації в розвитку регіонів	<i>практичне заняття, аналітична робота</i>		
3.1	спілкуватися в діалоговому режимі з науковою спільнотою	<i>доповідь, дискусія</i>	<i>дискурс, презентація результатів досліджень</i>	до 10%
3.2	володіти навичками роботи в команді та міжособистісної взаємодії	<i>дискусія</i>		
3.3	використовувати сучасні інформаційні та комунікативні технології при спілкуванні, обміні	<i>практичне заняття</i>		

	інформацією, аналізі, інтерпретації джерел		дослідницьких робіт, презентація	
4.1	приймати обґрунтовані рішення та діяти соціально відповідально	практичне заняття, аналітична робота, дискусія	виконання творчих аналітично-дослідницьких робіт, презентація, дискурс, екзамен	до 10%
4.2	дотримуватись норм наукової етики і академічної доброчесності			
4.3	нести відповідальність за прийняття експертних рішень			

5. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3
	ПРН 2 Формулювати з нових дослідницьких позицій робочі гіпотези досліджуваної проблеми та загальну методологічну базу власного наукового дослідження, усвідомлювати його актуальність, мету і значення для розвитку інших галузей науки	+	+	+	+	+	+	+	+	+						
ПРН 3 Ініціювати, організувати та проводити комплексні дослідження в галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності, які приводять до отримання нових знань							+	+	+	+						
ПРН 4 Обґрунтовувати необхідність і обсяги експериментальних досліджень; працювати на сучасному обладнанні, обробляти результати експериментів; аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати проведених експериментів і досліджень; робити висновки на основі одержаних досліджень				+	+		+		+	+						
ПРН 6 Вміти професійно презентувати результати своїх досліджень на міжнародних наукових конференціях, семінарах, практичне використання іноземної мови (в першу чергу - англійської) у науковій, інноваційній діяльності та педагогічній діяльності											+	+	+			
ПРН 7 Діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо і на основі етичних міркувань (мотивів)														+	+	+

7. Схема формування оцінки:

Контроль знань передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** (50%), що містить визначення сучасних методологічних проблем теми (50%), здійсненність та узгодженість пропозицій (25%), ступінь оригінальності (25%), та **оцінювання практичної підготовки** (50%), що містить здатність оцінити проблему (30%), ідентифікацію шляхів та методику розв'язання проблеми, яка виникла чи може виникнути (35%), окреслення шляхів вирішення специфічних (неординарних) проблем (35%).

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

результати навчання – 1(знання) – до 40%;

результати навчання – 2 (вміння) – до 40%;

результати навчання – 3 (комунікація) – до 10%;

результати навчання – 4 (автономність та відповідальність) - до 10%

7.1. Форми оцінювання здобувачів:

У курсі передбачено 2 змістовних частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій та практичних занять. Упродовж навчання проводиться одна письмова контрольна робота із відкритими питаннями.

Семестрову кількість балів формують бали, отримані здобувачем у процесі засвоєння матеріалу з двох змістових частин та виконання індивідуальних творчих аналітично-розрахункових робіт. Для визначення рівня досягнення результатів навчання, передбачених пунктами 2 та 4 здобувачі презентують результати свого дослідження та демонструють набуті навички.

Оцінювання за формами контролю:

	<i>Min – 30 балів</i>	<i>Max- 60 балів</i>
Виконання практичних робіт	„5” x 2 = 10	„10” x 2 = 20
Виконання індивідуальних творчих аналітично-дослідницьких робіт та їх презентація (оцінюється: <i>змістова частина; мультимедійна складова; захист роботи</i>)	„20” x 1 = 20	„40” x 1 = 40
„3” – мінімальна/максимальна оцінка, яку може отримати здобувач 2 – мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань		

	Семестрова кількість балів	ТКР	Практичні роботи	Екзамен	Підсумкова оцінка
Мінімум	30	20	10	30	60
Максимум	60	40	20	40	100

Завершується дисципліна **екзаменом у письмовій формі**. Максимальна кількість балів на екзамені - **40 балів**, мінімальна кількість балів, які додаються до семестрових – 30 балів.

Здобувачі, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж критично-розрахунковий мінімум, до складання екзамену не допускаються. Рекомендований мінімум для допуску до екзамену – **30 балів**.

7.2. Організація оцінювання:

Оцінювання усіх видів робіт, включаючи самостійну роботу та виконання індивідуальних дослідницько-аналітичних завдань, які формуються окремо для кожного здобувача, здійснюється впродовж семестру.

Дослідницько-аналітична робота здається за два тижні до завершення навчального семестру, а її презентація та захист здійснюється на передостанньому тижні навчального семестру.

Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

Назва теми	Кількість годин		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Частина 1. Теорія та методологія регіональних суспільно-географічних досліджень			
<i>Тема 1.</i> Сучасні концепції регіональних суспільно-географічних досліджень	2		15
<i>Тема 2.</i> Чинники регіонального розвитку. Індикатори регіонального розвитку. Проблеми регіонального розвитку	2		4
<i>Тема 3.</i> Методологія регіональних суспільно-географічних досліджень	2	4	15
Частина 2. Регіональні суспільно-географічні дослідження в світі та в Україні			
<i>Тема 4.</i> Економічні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях	4		20
<i>Тема 5.</i> Соціальні процеси в регіональних суспільно-географічних дослідженнях	4		20
<i>Тема 6.</i> Регіональні суспільно-географічні дослідження різних ієрархічних рівнів	4		20
<i>Тематична контрольна робота 1</i>			2
Всього	18	4	96

Загальний обсяг – **120 год.**, в тому числі:

лекції – **18 год.**

практичні заняття – **4 год.**

консультації – **2 год.**

самостійна робота – **96 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Колодійчук І. А. Формування територіально збалансованих систем управління відходами: регіональний вимір: монографія / ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України”. Львів, 2020. 524 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20200003.pdf> (повний текст)
2. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація: Монографія. – К.: Прінт сервіс, 2014. – 132 с.
3. Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. Науково-дослідницький практикум з суспільної географії : Навчально-методичне видання. – К. : ДП «Прінт Сервіс», 2014. – 47 с.
4. Олійник Я.Б., Запотоцький С.П., Кононенко О.Ю., Мельничук А.Л., Пасько В.Ф. Регіональна економіка: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2007. – 444 с.
5. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України”; наук. ред.: В. С. Кравців, І. З. Сторонянська. Львів, 2020. 531 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»)
6. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Яворська В.В. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики: Навчальний посібник. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 372 с.
7. Запотоцький С.П. Регіональна конкурентоспроможність: суспільно-географічні засади формування: Монографія. – К.: Бізнес Медіа Консалтинг, 2012. – 424 с.

Додаткова:

1. Барановський М.О. Наукові засади суспільно-географічного вивчення сільських депресивних територій України. – Ніжин, 2009. – 396 с.
2. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування. – Т.1. Природно-техногенна (екологічна) безпека /За ред. Б.М.Данилишина. – К.: Наукова думка, 2008. – 391с.
3. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація: Монографія. – К., 2009. – 346 с.
4. Заставецька Л.Б. Системи розселення і геопросторові проблеми вдосконалення адміністративно-територіального устрою України: Монографія. – Т.: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – 331 с.
5. Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем. / За ред. М.А. Хвесика. – К.: Наукова думка, 2013. – 487с.
6. Іщук С.І., Гладкий О.В. Регіональна економіка: Теорія. Методи. Практика: Підручник. – К.: Знання, 2013. – 447 с.
7. Кононенко О. Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник. – К.: ДП «Прінтсервіс», 2016. – 109 с.
8. Лібанова Е.М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: Монографія. – К.: КНЕУ, 2008. – 328 с.

9. Лісовський С.А. Основи сталого (збалансованого) економічного, соціального, екологічного розвитку: Монографія. – Житомир: Полісся, 2007. – 108 с.
10. Маруняк Є.О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України. – К.: Реферат, 2007. – 224 с.
11. Мезенцев К.В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: Монографія. – К: ВПЦ «Київський університет», 2005. – 253 с.
12. Мезенцева Н.І., Батиченко С.П., Мезенцев К.В. Захворюваність і здоров'я населення в Україні: суспільно-географічний вимір: Монографія. – К.: Прінт-Сервіс, 2017. – 136 с.
13. Мезенцева Н.І., Кривець О.О. Гендер і географія в Україні: Монографія. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 194 с.
14. Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. Суспільно-географічне районування України: Навчальний посібник – К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. – 228 с.
15. Немец Л.Н. Устойчивое развитие: социально-географические аспекты (на примере Украины): Монография. – Харьков: Факт, 2003. – 383 с.
16. Немец К.А., Немец Л.М. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі: Монографія. – Харків: ХНУ, 2013. – 225 с.
17. Олійник Я.Б., Гнатюк О.М. Територіальна ідентичність населення Подільського регіону: Монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2017. - 223 с.
18. Пилипенко І.О. Суспільно-географічна периферія: концепція, параметризація і делімітація: Монографія. – Херсон: Грінь Д.С., 2015. – 264 с.
19. Підгрушний Г.П. Промисловість і регіональний розвиток України: Монографія. – К.: Інститут географії НАН України, 2009. – 300 с.
20. Пістун М.Д., Мезенцев К.В., Тьорло В.О. Регіональна політика України: суспільно-географічний аспект: Монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 130 с.
21. Пістун М.Д., Мельничук А.Л. Сучасні проблеми регіонального розвитку: Навчальний посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 286 с.
22. Покляцький С.А. Умови життя населення великих міст України: суспільно-географічне дослідження. – К.: Наукова думка, 2016. – 184 с.
23. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / За ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.
24. Ровенчак І.І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження: Монографія. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 240 с.
25. Смаль В.В. Трансформація господарства постіндустріальних країн: наукові засади суспільно-географічного дослідження. – К. – 2011. – 370 с.
26. Соціальна географія: Підручник. / За ред. Л. Немець, К. Мезенцева. – К.: Фенікс, 2019. – 304 с.
27. Сонько С.П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми: Монографія. – К.: Ніка Центр, 2003. – 287 с.
28. Територіальна структура господарства і розселення населення в Україні. / За ред. В.П. Нагірної – К., 2010. – 280 с.

29. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.
30. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін: монографія / За ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої – К.: «Фенікс», 2017. – 438 с.
31. Шаблій О.І. Основи суспільної географії: Підручник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 296 с.
32. Яворська В.В. Регіональні геодемографічні процеси в Україні: Монографія. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. – 384 с.
33. Boudeville, J. R. Problems of Regional Economic Planning. – Edinburgh: Edinburgh University Press, 1966. – 126 p.
34. Florida R. Cities and the creative class. – New-York-London: Routledge. 2005. – 198 p.
35. Friedman J. Regional development policy. – Cambridge: MIT Press, 1966.
36. Harvey D. Spaces of neoliberalization: towards a theory of uneven geographical development. Hettner-Lectures 2004. – Vol. 8. – Wiesbaden: Franz Steiner Verlag, 2005.
37. Hirschman A. The strategy of economic development. – New Haven, 1958. – 217 p.
38. Porter M.E. Clusters and competition: new agendas for companies, governments and institutions // On Competition / Ed. by Porter M.E. – Boston: Harvard Business School Press. – 1998. – P. 197-287.
39. Sassen S. The Global City: New York, London, Tokyo. – Princeton: Princeton University Press. 1991. – 412 p.
40. Scott A.J. (ed.) Global City-Regions: Trends, Theory, Policy. – Oxford: Oxford University Press. 2001. – 488 p.
41. Taylor P.J. World City Network: Global Urban Analysis. – London: Routledge. 2004. – 241 p.